

կերտներին աւարտման վկայական՝ առանց հարցաքննութեան հա՛ն:

Մեր վերոյիշեալ բացատրութեան հիման վերայ՝ այս երկու կէտերն են տեսչի իրաւասութեան բաճմանից դուրս են և մանկավարժական ժողովի զբաղմանց շրջանն են մտնում:

Բաւականում ենք այս չափով և գովում պ. Շահ-Նազարեանցի եռանդը, որ այսպիսի մի մանրակրկիտ աշխատութեամբ առիթ է տալիս հոգեւոր բարձր իշխանութեան և հասարակութեան ուշադրութիւնը հրաւիրել դպրոցական կանոնադրութեան պէս մի լուրջ և անհրաժեշտ խնդրի վրայ:

ԲՐԻՋ

Հաուպտման. կազմեց Ե. Թ. հրատ. Յովհաննէս Արամեանցի. Ս.-Պետերբուրգ 1902

Շատ սիրուն ձեռնարկութիւն է սկսել Ե. Թովսեանը. նա կազմում է «Եւրոպայի մարդկանց կենսագրութիւնները» և ինչպէս երևում է գրքովիս վերնագրի ճակատից, այս արդէն հինգերորդ կենսագրութիւնն է: Տաղանդաւոր մարդկանց կեանքն ուսանելի կողմեր շատ ունի. այդ պատճառով և մեր ժողովուրդի և նա մանաւանդ պատանեկութեան համար օգտակար ընթերցանութեան նիւթ կարող է լինել թէ ժամանակակից գործող և թէ պատմական նշանաւոր մարդկանց կեանքն ու գործունէութիւնը՝ միայն թէ ընտրութիւնը լինի խիստ և կենսագրութիւնը հմտութեամբ ու ճշակով կազմուած:

Մեր ձեռքը չեն անցել Ե. Թ.-ի կազմած նախորդ չորս կենսագրութիւնները, այդ պատճառով և մեր խօսքը կ'վերաբերի միմիայն «Հաուպտմանին»:

Հաուպտմանն պիտեան դերմանացի գրողների մէջ նշանաւոր դիրք ունի բռնած և իւր տաղանդաւոր երկերով արժանացել է ոչ միայն գերմանացիներին, այլ և ամբողջ Եւրոպայի ուշադրութեանը: Նրա քանքարաւոր բեմական գրուածները հետզհետէ թարգմանում են օտար լեզուներով և ներկայացում Եւրոպական լայտնի թատրոններում: Նա դեռ քառասուն տարին չէ բոլորել, ուստի և կարող է աւելի կատարելագործուած աշխատութիւններով հանդէս գալ ասլագալում և աւելի հռչակուել:

Պ. Ե. Թ.-ի կաղմած համառօտ կենսագրականը շատ տա-
ղօտ պատկեր է տալիս Հառապտմանի մանկական հասակի
զարգացման և շրջապատող հանգամանքների ազդեցութեան
նկատմամբ. իսկ նրա ուսանողութեան տարիների մասին ոչինչ
չէ ասում, ալն ինչ լատնի իրողութիւն է, որ հէնց այդ ժա-
մանակաշրջանում լատնապէս երևում է ապագա տաղանդը
և այդ շրջանի ազդեցութիւնը շատ մեծ նշանակութիւն է ու-
նենում նրա մտքերի ուղղութեան և կաղմակերպութեան
վրայ:

Համառօտ կենսագրական ակնարկից լետով պ. Ե. Թ.-
իչում է Հառապտմանի երկերը, պատմութեւն նրանց կարճա-
ռօտ բովանդակութիւնը և մի երկու խօսքով առաջ բերում
գլխաւոր հերոսների ընդունելութիւնները. ընթերցողն ամ-
փով դադարւար է ստանում այդ գրութեանքների մասին: Աննշան
տեղ է բռնում քանքարաւոր բանաստեղծի ընդհանուր աշխար-
հահալեացքի բացատրութիւնը, ալն ինչ ալն աւելի էական
նշանակութիւն ունի հեղինակի հոգին ըմբռնելու և գրութեանք
գնահատելու համար:

Պ. Ե. Թ.-ի հայերէնը պարզ ու հասկանալի է, միայն
օտար բառեր չաւ է գործածում—կատեգօրիա, նօվել-
լա, մատերիալիզմ, բէօրիա, լիրիքական, միս-
տիկական, իդէա, նատուրալիստ, կարիէրա,
ալիօհօլիկ, ցինիկ, էնտոլգիստ, կապիտալիստ,
մօնօքրաֆիա, կօնֆլիկտ, իդէալիստ, տելիսիկա,
կատաստրօֆ, պետիմիստ, կօմեդիա, դրամա, հո-
մանիստ, սիմվօլական և այլն:—Կան նոյնպէս սխալ դար-
ձուածքներ, օրինակ, «հոգատարութեան տակ» (էջ 4)
ակտրոլմ նրա հանգիստը» (էջ 7) «բէլիստադի կան-
դիտատ» (էջ 23) «ամոլսնանալ նրա վրա», (էջ 25)
«մեծ դեր է կատարել Հառապտմանի տպաւորու-
թիւնները» (էջ 38) «մոռացել է ընտանիքին» (էջ 59),
«տունեցուածք», «ընկուած» և այլն: «Պատկերանում է:
սենեակները» (էջ 31):

Տպագրական սխալների թիւը խիստ շատ է—մինչև 42
թիւ հասանք և լոգնեցինք նշանակելուց: